

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav politologie

Teze disertační práce

Autor: Mgr. Stanislav Caletka
Název práce v češtině: Vyšší územní samosprávné celky v České republice a na Slovensku
Název práce v angličtině: Higher Territorial Self-Governing Units in the Czech Republic and Slovakia
Vedoucí práce: PhDr. Jan Bureš, Ph.D.
Rok podání práce 2016

Předkládaná disertační práce se věnuje vyšším územním samosprávným celkům v České republice a na Slovensku. Vyšší územní samosprávné celky představují mezičlánek mezi obecní úrovní a úrovní centrální, přičemž jejich existence není zdaleka pouze českou či slovenskou záležitostí. Na základě vývoje v 90. letech minulého století se těmito celky staly v obou státech kraje, byť krajské zřízení, ani jejich konečný počet, nebyly předem zcela jasné. I když od ustavení krajského zřízení uplyne pomalu 20 let, přece jen není otázka této střední úrovně samosprávy v současné odborné literatuře příliš zdokumentována. Na krajské zřízení se dá nahlížet z různých úhlů pohledu, ať už jde o hledisko historického vývoje územního členění, správního práva, veřejných financí, hledisko geografické či sociologické. Při výčtu těchto okruhů nelze opomenout také řadu politologických aspektů, vždyť současné krajské zřízení se stalo nedílnou součástí politických systémů obou republik. V současné době jsou velmi dobře analyzovány krajské volby, především díky politologům z brněnské Masarykovy univerzity. Jinak je ale větší pozornost odborné veřejnosti směřována k úrovni komunální, či naopak celostátní. I z hlediska odborné literatury lze konstatovat, že obecné postavení krajů, či jejich vývoj, dnes zpracovává především právnícká literatura. Zde musím vyzdvihnout dvě nejobsáhlejší publikace věnující se tomuto tématu, knihu Rudolfa Cogana *Krajské zřízení* a knihu Zdeňka Koudelky *Samospráva*.

Cílem předkládané práce je přispět do diskuse o formování vyšších územních samosprávných celků v obou státech bývalého Československa. Je třeba zdůraznit, že není záměrem disertační práce zabývat se do detailu těmi aspekty krajské úrovně politiky, které již jsou odbornou literaturou víceméně zpracovány. Z toho důvodu v práci nejsou obsáhleji popsány záležitosti fungování a kompetencí krajů. Stejně tak práce neobsahuje podrobnější analýzu výsledků krajských voleb, které v obou státech proběhly doposud čtyřikrát. Nicméně i tyto tematické okruhy práce rámcově zahrnuje, protože jsou pro popsání fungování krajské úrovně politiky podstatné.

Práce si klade za cíl popsat dosud nezpracované okolnosti vzniku vyšších územních samosprávných celků, čímž se stává ve své podstatě unikátní. Do současné doby totiž v odborné literatuře nebyl obsáhleji zpracován proces formování vyšších územních samosprávných celků. Jak již bylo uvedeno, pro současnou Českou republiku i Slovensko bylo jako střední stupeň samosprávy zavedeno krajské zřízení. Proto se práce v úvodu zabývá vývojem územně správního členění po roce 1918. Tento rok byl vybrán s ohledem na snahy o sjednocení územního členění v souvislosti se vznikem společného státu. V období po roce 1918 došlo na území bývalého Československa k celé řadě správních reforem, se kterými nutně souvisí také reformy územního členění každého státu. Tyto souvislosti vytvářejí jisté prostorové předpoklady pro chod a efektivitu celého systému veřejné správy. Právě ve vývoji územního členění lze spatřovat inspiraci pro reformy budoucí, protože jisté historické a správní tradice nelze ignorovat. Tradice župního i zemského zřízení z období první republiky byla doplněna tradicí krajského zřízení z dob komunistického režimu. Právě vznik krajů v rámci komunistického režimu položil základy moderní tradice krajského zřízení v soudobých správních dějinách obou republik, byť krajské zřízení rozhodně nelze chápat jako výslovně komunistický výtvar. S krajským zřízením bylo spojeno fungování krajských národních výborů, proto práce obsahuje také rámcové informace o jejich vytváření, vývoji či kompetencích.

Klíčovou částí práce jsou kapitoly věnované procesu utváření krajské úrovně samosprávy po rozpadu Československa. Obecně bylo po pádu komunistického režimu nutné provést celou řadu reforem, přičemž v prvních letech byl logicky kladen největší důraz na reformu politického systému a reformu ekonomickou. Nešlo ale

opomíjet také správní reformu, která byla do jisté míry s oběma výše zmíněnými reformami úzce propojena. Když po roce 1989 byla obnovena samospráva, došlo spolu s tím ke zrušení krajských národních výborů, aniž by místo nich vznikly na úrovni mezi obcí a státem nové demokratické samosprávné instituce. Takováto správní soustava byla dlouhodobě neudržitelná, neefektivní a finančně poměrně nákladná. Proto vznik vyšších územních samosprávných celků předpokládaly Ústavy obou států, nicméně k jejich definitivnímu ustavení vedla relativně dlouhá a komplikovaná cesta. S ohledem na výše popsanou důležitost tradic územně správních členění bylo v České republice reálně zvažováno zavedení zemského zřízení či krajského zřízení, což ve svém původním znění předjímala také nová česká Ústava. Opět s ohledem na uvedené skutečnosti, na Slovensku se jako optimální jevílo zavedení župního zřízení, které mělo tradici z dob před vznikem Československa, nebo krajské zřízení reflektující ve své podstatě územně správní členění 2. poloviny 20. století.

Stěžejní kapitoly práce se věnují právě diskuzím ohledně podoby vyšších územních samosprávných celků v obou republikách. Detailně jsou zde uvedeny možné varianty územního vymezení vyšších územních samosprávných celků, jak byly předkládány v jednotlivých zákonodárných sborech. Analyzovány jsou především příslušné důvodové zprávy a předkládané pozměňovací návrhy, které ve svém důsledku ovlivnily konečnou podobu přijaté varianty vyšších územních samosprávných celků. Stejně tak jsou analyzovány projevy zákonodárců k diskutované problematice. Právě parlamentní dimenze vytváření vyšších územních samosprávných celků je pro pochopení jejich vzniku podstatné. Analýza parlamentních debat totiž představuje velmi zajímavý a důležitý pramen k ucelenějšímu chápání přijímaných politických rozhodnutí, je na ní totiž zcela patrné rozložení názorů představitelů politických stran i jednotlivých programových priorit, které ve své konečné podobě dávají územnímu členění států vzniknout.

Tato skutečnost tak podporuje základní teze práce ohledně formování vyšších územních samosprávných celků, které nejsou charakteristické pouze pro Českou republiku či Slovensko, nýbrž v podmínkách unitárních států platí víceméně univerzálně.

- Vyšší územní samosprávné celky v podmínkách unitárních států představují spíše uměle vytvářené jednotky, než přirozené, tradiční či historické regiony. Jejich podoba je často výsledkem momentálních potřeb států ve správní oblasti a jejich vznik bývá spojen s komplexní či dílčí reformou veřejné správy jako celku. Zatímco reformy veřejné správy probíhají často na základě definování správních potřeb a musí tak akcentovat jistá odborná hlediska, reformy územně správních členění jsou spíše výsledkem politických dohod.
- Unitární státy mají jednotný charakter, který definují jejich Ústavy, které ale nevylučují uplatnění široké správní či samosprávné decentralizace. Nehledě na počet jednotlivých stupňů, podoba vnitřního územně správního členění unitárních států bývá tedy výsledkem výlučně politických rozhodnutí přijatých na půdě příslušných zákonodárných sborů.
- Jestliže je podoba územně správního členění a vyšších územních samosprávných celků výsledkem politického rozhodování, tak při jejich utváření nehrají podstatnou roli teoretické či exaktní vědecké postupy, ale je pro ně naopak charakteristické hledání nikoliv optimálního, ale naopak politicky přijatelného kompromisu.
- Při hledání tohoto kompromisu mezi politickými aktéry je třeba brát v úvahu jednak priority politických stran a vzájemné vztahy mezi nimi. Nelze přitom podcenit jistý lokální či regionální patriotismus zákonodárců, který se ve svém důsledku ve výsledné podobě vyšších územních samosprávných celků může projevit.
- Konečně, je zcela mylné se domnívat, že z odborného hlediska existují dokonalé projekty vyšších územně samosprávných celků, které by se setkaly s obecným přijetím a uznáním. Při rozhodování o vymezení vyšších územních samosprávných celků je totiž třeba brát vždy v úvahu více hledisek, která si ale často vzájemně odporují. Proto lze jen velmi těžko dospět ke stanovisku, který použitý model je nejvhodnější. Nejvhodnějším se v momentální chvíli zkrátka jeví ten, který je podpořen většinou.

Analýza parlamentních debat ohledně vzniku vyšších územních samosprávných celků jak v České republice, tak na Slovensku jen dokazuje výše popsané. Výlučnost zákonodárných sborů se projevuje především tou skutečností, že tyto orgány ve svém důsledku dokáží změnit rozhodnutí vlád, které by se v nich jinak měly opírat o většinu hlasů. Ať už v českém nebo slovenském případě příslušné parlamenty schválily zcela jinou podobu vyšších územních samosprávných celků, než jakou navrhovaly vlády. Momentální společenské nálady a reálné fungování politických systémů mohou naznačit směr, jakým se schvalování těchto celků bude ubírat.

V případě České republiky představovalo vytvoření vyšších územních samosprávných celků zásadní krok v procesu reformy veřejné správy. Ta sice byla započata již v roce 1990, nicméně se její další postup po rozpadu společného státu pozastavil. Ústava stanovila, že vznik vyšších územních samosprávných celků musí být schválen ve formě ústavního zákona. To znamenalo, že pro jeho přijetí bylo potřeba získat hlasy 3/5 většiny všech poslanců a 3/5 většiny přítomných senátorů. Jak je popsáno v příslušných kapitolách práce, ústavní ustanovení sice na jednu stranu prodloužilo dobu schvalování konečného návrhu zákona, na druhou stranu však jeho schválení podléhalo nalezení širšího politického konsensu, který v sobě v českých podmínkách zahrnoval hlasy koaličních i opozičních stran. Vzhledem k průběhům parlamentních debat, a vzhledem k navrhovaným modelům, byly zvažovány varianty 3, 7 až 9 nebo 13 až 14 vyšších územních samosprávných celků. Zákonodárci byla nakonec schválena poslední zmíněná varianta, tedy 14 krajů. I když i zastánci současné podoby krajského zřízení poznamenali, že výsledná podoba 14 krajů není optimální, byla v tehdejších podmínkách v postatě jedinou politicky průchozí a akceptovatelnou variantou. Tato varianta přitom znamenala změnu oproti vládnímu návrhu (13 krajů), kdy na základě usnesení byla projednávána taková podoba vyšších územních samosprávných celků, jakou stanovil pozměňovací návrh jednoho ze sněmovních výborů.

Také na Slovensku bylo ustavení vyšších územních celků, či samosprávných krajů, jednou z prvních etap reformy veřejné správy. Ta se naplno začala uskutečňovat až po volbách v roce 1998. Příklad Slovenska z jednoho úhlu pohledu podporuje výše zmíněné teze o vyšších územních samosprávných celcích, z druhého úhlu však v případě Slovenska byla jejich podoba ovlivněna také jinými skutečnostmi, charakteristickými pro tamní politický systém. Důležité je zmínit, že v roce 1996 došlo

ke schválení zákona o územním a správním uspořádání státu, na základě kterého bylo vytvořeno 8 krajů pro potřeby státní správy, samosprávné celky tehdy ještě ustaveny nebyly. Po změně vlády se reforma veřejné správy stala jednou z priorit politické reprezentace. Na základě odborných i politických kritérií bylo vládou navrženo vytvoření 12 vyšších územních celků ve formě žup, které více či méně představovaly tradiční slovenské regiony. Argumentace ztotožnění se občanů s těmito celky byla proto z pozice některých vládních stran často akcentována. Problémem ale byly vztahy mezi politickými stranami zastoupenými ve vládě, které ve svém důsledku vedly k tomu, že část vládních stran nakonec podpořila návrh opozice. Ta totiž tehdy byla ve svých stanoviscích jednotná a podporovala variantu 8, kterou konec konců sama vytvořila. Místy značně bouřlivá parlamentní debata se tehdy stočila k dohadování se o počtu, konkrétně zda 12 žup, či 8 krajů. Vzhledem k faktu, že vláda předkládala do parlamentu tento návrh bez jistoty většiny hlasů, finální podoba vyšších územních celků byla v podstatě loterií. Svůj vliv na výslednou podobu těchto celků neměla jen nejednotnost koalice, ale také pozice maďarské menšiny na jihu země. I tento ve své podstatě etnický důvod předznamenal konečný výsledek hlasování, na základě kterého bylo nakonec na Slovensku zřízeno 8 samosprávných krajů.

Vliv politického rozhodování na podobu územního členění a vznik vyšších územních samosprávných celků dokládají také nedávné příklady z ostatních evropských zemí, například z Polska nebo Francie.

I když obě země vycházely z podobné tradice územního členění, cesta ke krajskému zřízení i praktické fungování krajů se v obou státech místy diametrálně liší. Pro obě země je charakteristický způsob projednávání, který potvrzuje teze disertační práce, že vyšší územní samosprávné celky představují spíše uměle vytvořené jednotky pro potřeby vnitřní správy, a že jejich konečná podoba je tudíž výsledkem čistě politických rozhodnutí provedených na půdě příslušných zákonodárných sborů. Liší se ale praktické fungování i vytváření orgánů krajské samosprávy, systém voleb i jiné skutečnosti. Na analýze stenografických protokolů z doby projednávání návrhů zákonů o vyšších územních samosprávných celcích i na rozdílech v praktickém fungování krajů v České republice i na Slovensku je patrné, jak rozdílně mohou

probíhat reformy veřejné správy ve státech, které jinak mají podobnou, ne-li stejnou, tradici středního stupně samosprávy.

- První rozdíl spočívá v odlišné formě zákona o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, jak již ostatně bylo uvedeno. V České republice je vytvoření vyšších územních samosprávných celků možné pouze na základě ústavního zákona, kdy je vyžadována kvalifikovaná většina hlasů. Na Slovensku je toto možné ve formě běžného zákona. K přijetí návrhu zákona tak postačovala prostá většina.
- V České republice došlo k vytvoření vyššího počtu krajů (14), i když vláda navrhovala původně počet nižší (13). Na Slovensku Národní rada naopak přijala variantu nižšího počtu krajů (8), i když vláda předkládala počet vyšší (12). Tyto skutečnosti je třeba chápat v kontextu místních podmínek a konkrétní politické situace.
- Rozdílně jsou koncipovány volby orgánů samosprávných krajů. V České republice je podle Ústavy a příslušné legislativy jediným voleným orgánem kraje zastupitelstvo (rada i hejtman jsou voleni nepřímo z řad členů zastupitelstva). Naopak na Slovensku jsou přímo volenými orgány samosprávného kraje jak zastupitelstvo, tak předseda. Oba státy se při vytváření krajské úrovně samosprávy inspirovaly u modelu již zavedeného obecního zřízení, fungování obou samosprávných celků tak bylo z tohoto pohledu sjednoceno.
- Rozdíly existují také u zvolených modelů volebního systému. V České republice existuje tradice poměrného volebního systému, který je tak uplatněn také u krajských voleb. Na Slovensku naopak po roce 1990 došlo k zavedení většinového volebního systému na místní úrovni, který byl následně přejat také u voleb do orgánů samosprávných krajů. Za zmínku stojí také fakt, že v průběhu legislativního procesu došlo v obou zemích ke změně některých aspektů tohoto druhu voleb. V České republice šlo o přijetí modifikované D'Hondtovy

metody, na Slovensku především o dvoukolovou volbu předsedů samosprávných krajů.

- Z hlediska strategie politických stran je zajímavé také vytváření často širokých předvolebních koalic na Slovensku, kdy v rámci jedné koalice spolu v některých případech kandidují strany, které se vůči sobě na centrální úrovni vymezují. I když v posledních volbách lze zaznamenat trend uzavírání předvolebních koalic na bázi levice versus pravice. Takové vytváření širokých předvolebních koalic není v České republice zvykem, koalice se naopak vytvářejí až po volbách. Tyto skutečnosti jsou nicméně spjaté s aplikovanými volebními pravidly, kterým se jednotliví političtí aktéři přizpůsobují.
- Zmínit je třeba také možnost kandidatury nezávislých kandidátů ve slovenských krajských volbách, jejichž počet každými dalšími volbami roste. V České republice naopak kandidatura nezávislých kandidátů není možná, ti se mohou o hlasy voličů ucházet pouze na kandidátkách politických stran či hnutí.
- Rozdíly lze spatřovat také v kompetencích jednotlivých orgánů, což je opět dáno způsobem jejich ustavení. Slovenský předseda samosprávného kraje má proto větší kompetence než český hejtman. Na druhou stranu, vztahy mezi jednotlivými orgány mohou lépe fungovat v případě českého modelu, kdy se výkonné orgány kraje opírají o většinu v zastupitelstvu. Na Slovensku naopak může dojít k situaci, kdy předseda pochází z jiného politického bloku než většina v zastupitelstvu. To v důsledku může vést k celé řadě konfliktů a kompetenčních sporů. Příkladem budiž situace po prvních krajských volbách v Nitranském kraji.
- A za zmínku stojí také vytvoření specifické organizace zastupující zájmy krajů. Zatímco z české Asociace krajů se postupně vytvořilo vlivné sdružení ovlivňující zásadním způsobem celostátní politiku, na Slovensku takto vlivná instituce zatím neexistuje.

Krajské zřízení se přes počáteční problémy v obou státech relativně etablovalo. Pozitivněji lze vnímat vznik krajské úrovně samosprávy v České republice, kde se z krajů staly skutečně svébytné celky. Vytvoření samosprávných krajů na Slovensku lze v jistých ohledech vnímat rozpačitě. Zájem občanů o témata krajské politiky odráží volební účast u krajských voleb, která je především na Slovensku v řadě případů velmi nízká. Vznik vyšších územních samosprávných celků v České republice i na Slovensku nebyl jednoduchý a provázely ho názorové střety mezi představiteli politických stran. Kraje se nicméně staly pevnou součástí systémů veřejné správy. Jelikož je územně správní členění státu předmětem neustále probíhajících reforem, je zcela zřejmé, že do budoucna se budou jejich hranice i kompetence měnit. V současné době však představují již zavedené součásti politických systémů obou zkoumaných zemí.

LITERATURA A POUŽITÉ ZDROJE

Knihy a příspěvky ve sbornících:

Balík, Stanislav; Kyloušek, Jakub (ed.): *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005.

Caletka, Stanislav: Krajské volby v České republice In. *Slovak Journal of Public Policy and Public Administration*, Vol. 1 (2014), s. 53-64 [on-line]. Dostupné z https://issuu.com/sjpppa/docs/sjpppa_1_2014 [cit. 12. března 2016].

Caletka, Stanislav: Parlamentní diskuse ohledně vytvoření vyšších územních samosprávných celků. In *Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference „Region v rozvoji společnosti 2014“*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, s. 117-125 [on-line]. Dostupné z http://www.icabr.com/respo/RESPO_2014.pdf [cit. 12. března 2016].

Caletka, Stanislav: Reforma veřejné správy a vznik krajů. In *Sborník z konference regionální rozvoj a cestovní ruch*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, s. 36-49 [on-line]. Dostupné z <https://most.vspj.cz/files/33/sbornik-regionalni-rozvoj-a-cestovni-ruch.pdf> [cit. 12. března 2016].

Caletka, Stanislav: *Teorie a praxe krajského zřízení v České republice – Jihomoravský kraj (případová studie)*. Diplomová práce. Praha: Filozofická fakulta univerzity Karlovy, 2008.

Cogan, Rudolf: *Krajské zřízení*. Praha: ASPI, 2004.

Čechák, Vladimír: *Vývoj veřejné správy v Československu a České republice (1945 – 2004)*. Praha: Eupress, 2004.

Čmejrek, Jaromír; Bubeníček, Václav; Luhanová, Markéta: *Politika v regionálním rozvoji. Úvod do studia*. Praha: Provozně ekonomická fakulta, Česká zemědělská univerzita, 2006.

Dubský, Josef; Chamrád, Vladimír: *Pro krajské zřízení*. Praha, ÚV KSČ, 1947.

Hledíková, Zdeňka; Janák, Jan; Dobeš, Jan: *Dějiny správy v českých zemích. Od počátku státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

Kaplan, Karel: *Příprava Ústavy ČSR v letech 1946-1948. Diskuse v Národní frontě a názory expertů. Soubor dokumentů*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1993.

Koho volit? Programy politických stran. Praha, Naše vojsko, 1946.

Koho volit? Programy politických stran, Praha, Naše vojsko, 1946.

Klokočka, Vladimír; Wagnerová, Eliška: *Ústavy států Evropské unie. Díl první*. Praha, Linde, 2004.

Kolář, Petr; Kysela, Jan; Syllová, Jindřiška; Georgiev Jiří; Pecháček, Štěpán: *Parlament České republiky*. Praha: Leges, 2013.

Koudelka, Zdeněk: *Samospráva*. Praha: Linde, 2007.

Kubát, Michal: *Demokracie v Polsku. Politický systém Polské republiky (1989 – 2005)*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2005.

Láštic, Erik: *Územná samospráva. Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta* [on-line]. Dostupné z https://staryweb.fphil.uniba.sk/fileadmin/user_upload/editors/kpol/publikacie/2010_ucebny_text.pdf [cit. 12. března 2016].

Leška, Dušan: *Formovanie politického systému na Slovensku po roku 1989*. Bratislava: Infopress, 2011.

Lorenz, J.: Španělsko a regionální správa, *Mezinárodní politika*, Vol. 7 (1996), str. 6, 7.

Malý parlamentní slovník. VI. volebné období. Bratislava: Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky, 2013.

Marek, Jiří; Pánková, Markéta; Šimová, Petra (ed.): *Veřejná správa v České republice*, Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2005.

Mesežnikov, Grigorij: Činnosť politických strán a reforma verejnej správy. In Mesežnikov, Grigorij; Nižňanský, Viktor (ed.): *Reforma verejnej správy na Slovensku 1998–2002. Súvislosti, aktéri, voľby*. Bratislava: IVO, 2002, s. 121-146.

Mesežnikov, Grigorij (ed.): *Regionálne voľby 2005. Súvislosti a výsledky*. Bratislava: Inštitút pre medzinárodne otázky, 2006.

Mrklas, Ladislav (ed.): *Krajské voľby 2000. Fakta, názory, komentáre*. Praha: CEVRO, 2001.

Nižňanský, Viktor (ed.): Decentralizácia na Slovensku. Bilancia nekonečného príbehu 1995-2005. *Komunal.eu* [on-line]. Dostupné z: http://komunal.eu/images/pdf/decentralizacia_bilancia.pdf [cit. 27. února 2016].

Pavlíček, Václav: *Ústavní právo a státopráva I*. Praha: Linde, 1998.

Pilát, Jaroslav: Inštitucionálny aspekt reformy verejnej správy. In Mesežnikov, Grigorij; Nižňanský, Viktor (ed.): *Reforma verejnej správy na Slovensku 1998–2002. Súvislosti, aktéri, voľby*. Bratislava: IVO, 2002, s. 59-89.

Pomahač, Richard; Vidláková, Olga: *Veřejná správa*. Praha: C. H. Beck, 2002.

Ryšavý, Dan; Čermák, Daniel et al.: *Na/O kraji. Kraje a jejich představitelé 2000-2013*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2015.

Schelle, Karel: *Vývoj veřejné správy v letech 1848 – 1990*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005.

Sládeček, Vladimír; Mikule, Vladimír; Syllová, Jindřiška: *Ústava České republiky. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2007.

Svatoň, Jan: Stát a formy státoprávního uspořádání. In Jehlička, Petr; Tomeš, Jiří; Daněk, Petr: *Stát, prostor, politika*. Praha: Karolinum, 2000, s. 221-241.

Šaradín, Pavel (ed.): *Krajské volby v České republice*, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006.

Šaradín, Pavel: *Teorie voleb druhého řádu a možnosti jejich aplikace v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

Tomeš, Josef: *Slovník k politickým dějinám Československa 1918–1992*. Praha: Budka, 1994.

Valeš, Lukáš et al.: *Politologické aspekty veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006.

Vodička, Karel; Cabada, Ladislav: *Politický systém České republiky. Historie a současnost*. Praha: Portál, 2007.

Volko, Viliam; Kiš, Miloslav (ed.): Stručný prehľad vývoja územného a správneho členenia Slovenska. *Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky* [on-line]. Dostupné z <http://www.minv.sk/?strucny-prehľad-vyvoja-uzemneho-a-spravneho-clenenia-slovenska> [cit. 12. března 2006].

Wokoun, René; Mates, Pavel; Kadeřábková, Jaroslava et al.: *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.

Legislativa:

Zákon č. 126/1920 Sb., o zřízení župních a okresních úřadů v republice Československé

Zákon č. 125/1927 Sb., o organizaci politické správy

Dekret presidenta republiky č. 18/1944 Úř.věst.čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění

Vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů

Nařízení předsednictva SNR o volbě a pravomoci národních výborů

Dekret presidenta republiky č. 121/1945 Sb., o územní organizaci správy, vykonávané národními výbory

Nařízení vlády č. 120/1946 Sb., o obnovení národních výborů na podkladě výsledků voleb do ÚNS

Ústavní zákon č. 150/1948 Sb., Ústava Československé republiky

Zákon č. 280/1948 Sb., o krajském zřízení

Zákon č. 81/1953 Sb., o řízení národních výborů

Ústavní zákon č. 12/1954 Sb., o řízení národních výborů

Zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech

Zákon č. 14/1954 Sb., o volbách do národních výborů

Zákon č. 10/1957 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o národních výborech

Zákon č. 11/1957 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o volbách do národních výborů

Zákon č. 36/1960 Sb., o územním členění státu

Zákon č. 65/1960 Sb., o národních výborech

Vládní nařízení č. 71/1960 Sb., o rozšíření pravomoci a odpovědnosti národních výborů a o uspořádání činnosti jejich orgánů

Ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky

Zákon č. 69/1967 Sb., o národních výborech

Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci

Zákon SNR č. 71/1969 Zb., o územnom členení Slovenskej socialistickej republiky

Zákon SNR č. 130/1970 Zb., o územnom členení Slovenskej socialistickej republiky

Ústavní zákon č. 294/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje ústavní zákon č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, a ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, a kterým se zkracuje volební období národních výborů

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích

Zákon č. 130/2000 Sb., o volbách do zastupitelstev krajů a o změně některých zákonů

Zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje

Ústavný zákon SNR č. 460/1992 Zb., Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 221/1996 Z.z, o územnom a správnom usporiadaní Slovenskej republiky

Zákon č. 302/2001 Z.z., o samospráve vyšších územných celkov

Zákon č. 303/2001 Z.z., o voľbách do orgánov samosprávnych krajov a o doplnení Občianskeho súdneho poriadku

Ostatní dokumenty v elektronické podobě:

Kraje – rok první. *Deník veřejné správy* [online]. 28. února 2001.

Dostupný z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=92665> [cit. 12. března 2016].

Košický vládní program [online]. Dostupný z: http://www.totalita.cz/txt/txt_kv.pdf [cit. 12. března 2016].

Elektronické zdroje:

Internetové stránky Asociace krajů České republiky:

<http://www.asociacekrajů.cz/>

Internetové stránky Českého statistického úřadu (volební výsledky):

<http://volby.cz/>

Internetové stránky Jihomoravského kraje:

<http://www.kr-jihomoravsky.cz/>

Internetové stránky Ministerstva vnitra České republiky:

<http://www.mvcr.cz/>

Internetové stránky Ministerstva vnitra Slovenské republiky:

<http://www.minv.sk/>

Internetové stránky Národní rady Slovenské republiky:

<http://www.nrsr.sk/web/>

Internetové stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky:

<http://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?akk=3>

Internetové stránky Slovenského statistického úřadu (volební výsledky):

https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/elections/vuc/about!/ut/p/b1/jZBND4IwDIZ_oso2YBwHCowgXwPEXQwHYzACHoy_XoA8Ouyt6fOkfYsUapAa2ld3bZ_dOLT3uVfWuY4z5roGB5AHBoQtaZkyGocUT8BpAuBHcVj83BYfnyXFHkTJs6CIqAHUXHoNMPu-zDB3aODtitSfxh5mMrYwgLH6XsBDascALA5MEDysCicnBDj5737NAo1vZl9fA2zsPyK1ILoEC6B78daTlO4KYmwAc4okHPsLevTVVA1o4kbfGM1bow!!/dl4/d5/L2dBISEvZoFBIS9nQSEh/

Internetové stránky Senátu Parlamentu České republiky:

<http://www.senat.cz/>

Internetové stránky Trnavského samosprávného kraje (informace o Sdružení samosprávných krajů):

<https://www.trnava-vuc.sk/zdruzenie-samospravnych-krajov>

Internetové stránky Vlády Francouzské republiky:

<http://www.gouvernement.fr/en/news>

Internetové stránky Vlády České republiky:

<http://www.vlada.cz/>

Internetové stránky vlády Slovenské republiky:

<http://www.vlada.gov.sk/>

Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna:

<http://www.psp.cz/eknih/index.htm>

Spoločná Česko-Slovenská Digitálna parlamentná knižnica:

<http://www.nrsr.sk/dl/>